

patrocinijske grajske cerkve, izpričan že leta 1174, ki je (vsaj pri nas) znan kot izrazit patrocinijski grajski kapel (gl. o tem moju študijo O prvih cerkvah in gl. o župnijah na Slovenskem, str. 54). Sicer pa bi bila selitev župnijskega sedeža iz doline na grad glede na njegove (javne!) funkcije nepraktična in tudi malo verjetna. Verjetno bo prej obratno, torej da je prvotna grajska cerkev, katere jurisdikcija razkriva njen lastniški značaj, potem ko se je osamosvojila kot župnijska, zaradi praktičnosti nekatere javne funkcije (s pokopališčem vred) prenesla na starotrško cerkev v dolini. Kdaj naj bi se to zgodilo, v 11. ali šele 12. stoletju, o tem ni mogoče reči ničesar zanesljivega.

Sicer pa bi avtor s pravilnim upoštevanjem cerkvenozgodovinskih okoliščin in patrocinijskih lahko napravil med svojimi spomeniki več reda in se tudi zamislil nad predlagano starostjo posameznih cerkev. Z vidika župnijske organizacije neoprijemljive in s tem gotovo ne tako stare so cerkve sv. Jurija na Šentjurskem hribu, sv. Ilije v Zrečah, dalje sv. Lovrenca nad Bašljem, sv. Kancijana v Vrzdencu, sv. Nikolaja v Pangerč grmu (patrocinijski!) in sv. Petra v Ribičju pri Muti – ta je bila nedvomno sezidana šele po krstni cerkvi na Muti, ki je lahko kvečjemu iz srede 11. stoletja. Cerkev sv. Nikolaja v Vuzenici je bila prvotno lastniška cerkev, podrejena pražupniji v Šmartnem pri Slovenj Gradcu in osamosvojena šele leta 1254. Patrocinijski sv. Nikolaja je glede na svetnikov prenos v Bari leta 1087 pri nas možen šele v 12. stoletju. V Braslovčah, v Laškem, Šempetru v Savinjski dolini, Šentvidu pri Stični in v Slivnici pri Mariboru so bili sedeži pražupniji in tu bi pač, če želimo biti previdni in če se tako pokaže, lahko računali s časovnim razponom od druge polovice 10. do srede 11. stoletja. Za Polzelo in sv. Lovrenca na Dravskem polju kot lastniški cerkvi v odvisnosti od pražupnije (Šempeter oz. Hoče) bi prišlo v počev 11. stoletje. Sv. Petra v Bistrici ob Sotli smo že omenili: najbrž gre za lastniško cerkev savinjskih krajišnikov ob prelomu tisočletja. (Podobne razmere nastopajo še pri cerkvah sv. Petra v Vitanju, v Predvdoru na Gorenjskem, v Gornjem Mokronogu in v Rajhenburgu-Brestanici; tu obstaja celo možnost, da je katera teh cerkva, namreč tista v Rajhenburgu, res karolinškega nastanka. Gl. moju cit. študijo, str. 47.) Posebne okoliščine nastopajo pri spomenikih v Slovenski Istri, ki jih je treba obravnavati v sklopu (celotne) istrske tradicije, pa kajpak na Svetih gorah na Bizeljskem in drugih arheološko zgovornih lokacijah. Seveda so to le možnosti, ki jih ponujajo zgodovinske razmere. O dejanskem nastanku cerkvenih stavb pa lahko povedo šele rezultati

raziskovalnih posegov v njihovo zidavo. Kar zadeva obe cerkvi na avstrijskem Koroškem, ki ju je Stopar pritegnil v obravnavo, sv. Ruperta pri Beljaku (St. Ruprecht am Moos) in sv. Ruperta pri Velikovcu, ti za zdaj v obstoječi strokovni literaturi kljub očitni starosti župnij še ne veljata za predromanski ali celo karolinški.

Zasluga Stoparjeve publikacije je, da nam je avtor odkril nekatera načela arhitekturnega oblikovanja v našem srednjem veku in pokazal na posamične stavbe, ki so v jedru še predromanske (Braslovče, Bistrica ob Sotli, zanimivo je tudi opažanje ob rotundi v Selu v Prekmurju). O kakšni »karolinški« arhitekturi na Slovenskem, posebej če s tem mislimo 9. stoletje, pa glede na zapisano ni povedal ničesar.

Janez HÖFLER

Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland. Staatliche Münzsammlung München. Heft 7, bearb. H. Kùthmann und U. Pause-Dreyer, Gebr. Mann Verlag, Berlin 1985, 45 str., vključno 20 tabel.

Pričujoči sedmi zvezek serije *Sylloge Nummorum Graecorum* za področje Zvezne republike Nemčije, ki ga je ob pomoči U. Pause-Dreyer pripravil odličen poznavalec grških in provincialnih kovov H. Kùthmann, prinaša obilo gradiva kovnic s področja Balkana (s črnomske obale in s Podonavja), ki ga hrani numizmatični kabinet (Staatliche Münzsammlung) v Münchnu. Skupaj predstavlja zvezek 512 novcev oziroma po področjih: *Chersonesos* št. 1–62 (kovnici Chersonesos/4. stol. pr. n. št.–3. st. n. št. in Pantikapaion/5.–1. st. pr. n. št.), *Sarmatia* št. 63–106 (kovnici Olbia/5. st. pr. n. št.–3. st. n. št. in Tyra/3. st. n. št.), *Dacia* št. 107–129 (3. st. n. št.), *Moesia Superior* št. 130–227 (kovnica Vimina-cium/3. st. n. št.) ter *Moesia Inferior* št. 228–512 (kovnice Dionysopolis/3. st. n. št., Istros/4. st. pr. n. št.–3. st. n. št., Kallatis/3. st. pr. n. št.–3. st. n. št., Markianopolis/3. st. n. št., Nikopolis/2.–3. st. n. št. in Tomis/2.–3. st. n. št.). Kot je že ustaljena praksa v celotni seriji, so tudi tu na tabelah odslikani vsi novci v originalni velikosti (posneti po mavčnih odlitkih). Spremlja jih podroben in natančen opis sprednje in zadnje strani posameznega novca z vsemi ustreznimi podatki (inventarna številka, teža, položaj pečata, standardna literatura). Kakršnikoli komentarji oziroma študije o posameznih kovnicah ne sodijo v koncept serije, katere izključni namen je publiciranje gradiva v raznih zbirkah po svetu, zato jih tudi v pričujočem zvezku ne najdemo. Zaradi kvalitetnih fotografij je mogoče vsako oprede-

litev v katalogu takoj preveriti na tabeli. Odlične fotografije so še toliko pomembnejše, ker je standardna literatura, ki obravnava, npr., novce Dacije in Mezije (K. Pick, *Die antiken Münzen Nord-Griechenlands. Band I. Dacien und Moesien*, Berlin 1898), komajda ilustrirana. Za jugoslovanskega strokovnjaka je še posebej zanimivo gradivo kovnice, ki je delovala na področju province *Dacia* in je locirana v Sarmisegetuso v Romuniji, ter kovnice kolonije *Viminacium* v provinci *Moesia Superior*. Obe kovnici sta delovali v prvi polovici 3. stoletja, novci teh kovnic pa so imeli zelo visok delež v vsakodnevnem denarnem obtoku tega časa na večjem delu današnje

Jugoslavije. Pomembno in zanimivo pa je seveda tudi gradivo drugih kovnic, ki so delovale manj časa in v njih niso skovali toliko novcev kot v prej omenjeni kovnici.

Publikacija ne prinaša posebnih novosti glede na standardno literaturo, vendar je važna prav zato, ker dobro ilustrirano gradivo omogoča poglobljen študij raznih še odprtih problemov v zvezi s kovanjem v obravnavanih kovnicah (npr. primerjave pečatov) ter morebitno pripravo monografij o posameznih kovnicah. Skratka, pred nami je zelo kvalitetno delo v pomembni in kvalitetni seriji, še posebej važno prav za balkansko antično numizmatiko.

Peter KOS

YU ISSN 0370-2394

Archivni vestnik

Arhivna inšpekcija

1994

Arhivna inšpekcija, Ljubljana, 1994

v 1994

Arhivna inšpekcija

Arhivna inšpekcija

Arhivna inšpekcija

v 1994